

Innhold

Forord	V
DEL 1 HOVEDLINJER, MENNESKERETTIGHETER OG GRUNNPRINSIPPER	25
Kapittel 1 Barnevernslovgivningens utvikling	27
<i>Kirsten Sandberg</i>	
Kapittel 2 Grunnprinsipper i barnevernet	32
<i>Elisabeth Gording Stang</i>	
2.1 Hva er rettsprinsipper?	32
2.2 Legalitetsprinsippet	34
2.3 Det minste inngreps prinsipp	35
2.4 Det biologiske prinsipp	37
2.5 Forsvarlighetskravet	40
Kapittel 3 Kort om juridisk metode og tolkning av barnevernsloven	44
<i>Elisabeth Gording Stang</i>	
Kapittel 4 Betydningen av FNs barnekonvensjon for barnevernets rettsanvendelse	50
<i>Kirsten Sandberg</i>	
4.1 Innledning	50
4.2 En tilnærming basert på barns rettigheter	51
4.3 Tolking av barnekonvensjonen	52
4.4 Barnekonvensjonens generelle prinsipper	53
4.4.1 Retten til liv, overlevelse og utvikling	53
4.4.2 Retten til ikke-diskriminering	54
4.4.3 Barnets rett til å bli hørt	55
4.4.4 Barnets beste	57
4.5 Barnets rett til familieliv	62
4.6 Barns rett til beskyttelse mot vold	64

4.7	Retten til omsorg	66
4.8	Avslutning	66
Kapittel 5 Praksis fra EMD på barnevernsfeltet		68
<i>Karl Harald Søvig</i>		
5.1	Innledning	68
5.2	Saksbehandlingen for EMD	69
5.3	Nærmere om praksis på barnevernsfeltet	72
5.3.1	Innledning	72
5.3.2	Hva er et familieliv i konvensjonens forstand?	73
5.3.3	Nærmere om rammen for prøvingen	74
5.3.4	Kravene til omsorgsovertakelse	75
5.3.5	Tilbakeføring etter omsorgsovertakelse	78
5.3.6	Samværsfastsettelse	78
5.3.7	Adopsjon og fratakelse av foreldreansvar	80
5.3.8	Akuttvedtak (midlertidige vedtak)	82
5.3.9	Krav til saksbehandlingen	83
5.3.10	Hvem som kan klage på barnets vegne	86
5.4	Vernet for barn etter andre bestemmelser	87
5.5	Plikten for myndighetene til å gripe inn	89
5.5.1	Innledning	89
5.5.2	Eventuell plikt til å gripe inn	89
5.5.3	Beskyttelse av barn som legitimering av tiltak overfor foreldrene etter art. 8	90
5.6	Avslutning	91
Kapittel 6 Særlig om barns kulturelle rettigheter		93
<i>Trude Haugli</i>		
6.1	Innledning	93
6.2	Hva menes med kulturelle rettigheter?	94
6.3	Hvorfor skal det tas hensyn til barns kulturelle bakgrunn?	96
6.4	Det menneskerettslige vernet – kort oversikt	97
6.4.1	FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen eller BK)	97
6.4.2	Den europeiske menneskerettskonvensjonen	99
6.4.3	Spesifikke rettigheter for urfolk og nasjonale minoriteter	99
6.5	Barnevernsloven § 1-8 – en overordnet bestemmelse	100
6.6	Kravet til kultursensitivitet	102
6.7	Om kultursensitivitet i praksis	103

6.8	Respekten for kulturelle rettigheter ved omsorgsovertakelse, samvær og adopsjon	105
6.8.1	Utgangspunkt	105
6.8.2	Omsorgsovertakelse	106
6.8.3	Restansvaret ved omsorgsovertakelse	107
6.8.4	Samværsrett	107
6.8.5	Adopsjon	108
6.9	Sikring av barns kulturelle rettigheter	109
6.10	Avslutning	110

Kapittel 7 Barnevernets organisering og hovedoppgaver 111

Ragnhild Collin-Hansen

7.1	Innledning	111
7.2	Rettskilder	111
7.3	Barnevernets organisasjon	112
7.4	Barnevernet og menneskerettighetene	113
7.5	Prinsipper for utvikling av barnevernet	114
7.6	Ansvarsdelingen mellom stat og kommune – særlig om de små kommunene	116
7.7	Kompetansestyrking i barnevernet	116
7.8	Tverretatlig samarbeid	117
7.9	Kommunens ansvar etter barnevernsloven	119
7.9.1	Kommunens ansvar for forebyggende arbeid	119
7.9.2	Kommunenes overordnede ansvar for barnevernstjenesten § 15-2	121
7.10	Barnevernstjenestens organisering og oppgaver § 15-3	121
7.10.1	Barnevernets kjerneoppgaver	122
7.10.2	Private tjenesteytere	123
7.10.3	Akuttberedskap i barnevernet	124
7.10.4	Barnevernstjenestens stedlige ansvarsområde	124
7.11	Statens oppgaver	125
7.11.1	Statlige barnevernsmyndigheters organisatoriske inndeling	125
7.11.2	Departementets ansvar og oppgaver	125
7.11.3	Bufetats oppgaver	125
7.11.4	Samarbeid med institusjoner under annen lov	126
7.11.5	Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar og rett til å kreve kommunal egenandel § 16-5	127
7.11.6	Statsforvalterens oppgaver	127
7.12	Avsluttende betraktninger	127

DEL 2 TILTAK, SAMVÆR OG TILBAKEFØRING AV OMSORG 129

Kapittel 8 Frivillige hjelpetiltak 131*Elisabeth Gording Stang*

- 8.1 Innledning 131
- 8.2 Formål med hjelpetiltak 132
- 8.3 Grunnvilkår for hjelpetiltak 134
 - 8.3.1 Særlig behov 134
 - 8.3.2 Samtykke 135
- 8.4 Innhold og kvalitet i tiltakene 136
 - 8.4.1 Former for hjelpetiltak 136
 - 8.4.2 Krav til egnethet 137
- 8.5 Frivillig plassering utenfor hjemmet 138
- 8.6 Hjelpetiltak til unge mellom 18 og 25 år (ettervern) 139
- 8.7 Begrunnelse, klage og oppfølging 141
- 8.8 Avsluttende kommentarer 142

Kapittel 9 Pålagte hjelpetiltak og andre begrensede tvangstiltak 144*Elisabeth Gording Stang*

- 9.1 Innledning 144
- 9.2 Formålet med pålagte hjelpetiltak og andre begrensede tvangstiltak 146
- 9.3 Vilkår for å pålegge hjelpetiltak 147
- 9.4 Hvilke tiltak kan pålegges? 148
 - 9.4.1 Bakgrunn 148
 - 9.4.2 Omsorgsendrende tiltak 149
 - 9.4.3 Særlig om opphold i senter for foreldre og barn 149
 - 9.4.4 Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke 151
 - 9.4.5 Kompenserende tiltak 152
 - 9.4.6 Kontrolltiltak 152
- 9.5 Krav til tiltakets egnethet 154
- 9.6 Hvem kan pålagte hjelpetiltak rette seg mot? 155
- 9.7 Andre begrensede tvangstiltak 156
- 9.8 Tvangsfullbyrding av vedtak 157
- 9.9 Oppfølging og rettslig overprøving 158
- 9.10 Avsluttende kommentarer 158

Kapittel 10 Omsorgsovertakelse 161*Kirsten Sandberg*

10.1	Innledning	161
10.2	Vilkårene for omsorgsovertakelse	162
10.2.1	Innledning	162
10.2.2	Grunnvilkårene i § 5-1	163
10.2.2.1	Alvorlig omsorgssvikt, § 5-1 bokstav a	163
10.2.2.2	Barnet får ikke dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring, § 5-1 bokstav b	166
10.2.2.3	Mishandling og andre alvorlige overgrep, § 5-1 bokstav c	169
10.2.2.4	Fremtidsvurdering, § 5-1 bokstav d	170
10.2.2.5	Nyfødte barn, § 5-1 bokstav e	171
10.2.2.6	Barn som vil bli utsatt for omsorgssvikt ved flytting, § 5-1 bokstav f	172
10.2.2.7	Barn som har bodd utenfor hjemmet i mer enn to år	173
10.2.3	Omsorgsovertakelse må være nødvendig	173
10.2.4	Omsorgsovertakelse må være til barnets beste	175
10.3	Iverksetting av omsorgsovertakelse	177
10.4	Plasseringssted etter omsorgsovertakelse	178
10.4.1	Generelt om plasseringsalternativene	178
10.4.2	Valg av plasseringssted	179
10.5	Ansvar for barnet etter omsorgsovertakelse	182
10.6	Oppfølging av barn og foreldre etter omsorgsovertakelse	184
10.6.1	Bakgrunn og menneskerettigheter	184
10.6.2	Plikten til oppfølging etter dagens lov	185
10.6.3	Plan	187
10.7	Flytting av barn under omsorg	187
10.8	Avslutning	189

Kapittel 11 Fosterhjem og fosterforeldres rettsstilling 191*Kirsten Sandberg*

11.1	Innledning	191
11.2	Hva er et fosterhjem?	192
11.2.1	Definisjon	192
11.2.2	Fosterhjem levert av private tjenesteytere	193
11.2.3	Slektsfosterhjem	195
11.2.4	Rekruttering og opplæring av fosterhjem	196

11.3	Valg av fosterhjem til det enkelte barn	196
11.4	Krav til fosterforeldre	198
11.4.1	Krav for å bli godkjent	198
11.4.2	Fosterforeldrenes plikter mens barnet er i fosterhjemmet	198
11.5	Barns rettigheter i fosterhjemmet	199
11.5.1	Innledning	199
11.5.2	Rett til omsorg, integritet og hensynsfull behandling	200
11.5.3	Rett til medvirkning og selvbestemmelse	201
11.5.4	Grensesetting	202
11.6	Fosterhjemsavtale	203
11.7	Fosterforeldres partsstilling og klagerett	205
11.7.1	Innledning	205
11.7.2	Prosessuelle rettigheter etter barnevernsloven	205
11.7.2.1	Flyttevedtak	205
11.7.2.2	Tilbakeføring	206
11.7.2.3	Samvær	207
11.7.3	Forvaltningslovens partsbegrep	207
11.7.4	Hvordan påvirkes fosterforeldrenes prosessuelle stilling av retten til familieliv?	209
11.7.4.1	Innledning	209
11.7.4.2	Når har det utviklet seg et familieliv mellom fosterbarn og fosterforeldre?	209
11.7.4.3	Hvilke prosessuelle rettigheter følger av retten til familieliv?	210
11.7.4.4	Retten til familieliv og partsrettigheter ved tilbakeføring	211
11.7.4.4.1	Innledning	211
11.7.4.4.2	Høyesterett og EMD	212
11.7.4.4.3	Diskusjon	213
11.7.4.5	Partsrettigheter ved flyttevedtak?	214
11.8	Avslutning	216
Kapittel 12 Samværsrett		218
<i>Trude Haugli</i>		
12.1	Innledning	218
12.2	Kilde og metode for dette kapitlet	219
12.3	Samværsrettens verdigrunnlag og menneskerettslige vern	220
12.4	Momenter ved den konkrete samværfastsettelsen	222

12.4.1	Gjenforeningsmålet	224
12.4.2	Barnets mening	225
12.4.3	Barnets sårbarhet og behov for beskyttelse	225
12.4.4	Barnets erfaringer med og reaksjoner på tidligere samvær	226
12.4.5	Foreldrenes funksjon	226
12.4.6	Kulturell bakgrunn	226
12.4.7	Bruk av momentene ved vurdering av andre kontaktformer	227
12.5	De strengeste restriksjonene	227
12.5.1	Nektelse av samvær	227
12.5.2	Sterkt begrenset samvær	228
12.5.3	Sperret adresse	229
12.5.4	Tilsyn og andre vilkår	229
12.6	Samværsplan	230
12.7	Samvær mellom barnet og andre enn foreldrene	232
12.7.1	Samvær for andre som har ivaretatt omsorgen	232
12.7.2	Samvær og kontakt med søsken og andre nærstående	233
12.8	Noen prosessuelle temaer	233
12.8.1	Vedtaksmyndighet og overprøving	233
12.8.2	Krav til vedtakene	234
12.8.3	Sperrefrist	234
12.8.4	Akuttvedtak om samværsrett når barnet er under omsorg	235
12.9	Avslutning	235
Kapittel 13 Tilbakeføring av omsorgen		236
<i>Kirsten Sandberg</i>		
13.1	Innledning	236
13.2	Kort tilbakeblikk	237
13.3	Hovedregelen om tilbakeføring ved forsvarlig omsorg	239
13.3.1	Rettslig innhold	239
13.3.2	Beviskravet	241
13.4	Unntaket for alvorlige problemer på grunn av tilknytningen	241
13.4.1	Generelt og forholdet til menneskerettighetene	241
13.4.2	Tilknytning	242
13.4.3	Alvorlige problemer ved flytting som følge av tilknytningen	243
13.4.4	Barnets eget syn	245
13.5	Ny behandling av sak om tilbakeføring	246

Kapittel 14 Fratakelse av foreldreansvar og adopsjon 248*Lena R.L. Bendiksen*

14.1	Innledning	248
14.2	Fratakelse av foreldreansvaret	249
14.2.1	Fratakelse av foreldreansvar som barnevernstiltak	249
14.2.2	Vilkår for å frata foreldreansvaret	249
14.2.3	Konsekvensene av en ansvarsfratakelse	252
14.2.4	Oppheving av tiltaket	252
14.3	Adopsjon	253
14.3.1	Adopsjon som barnevernstiltak i et norsk og internasjonalt perspektiv	253
14.3.2	Vilkår for vedtak om adopsjon	255
14.3.2.1	Generelt	255
14.3.2.2	Varig plassering	255
14.3.2.3	Vært fosterforeldre og utøvd omsorgen for barnet på en god måte	257
14.3.2.4	Adopsjonslovens vilkår må være oppfylt	258
14.3.2.5	Særlig tungtveiende grunner må tilsi at adopsjon er til barnets beste	259
14.3.3	Betydningen av at foreldrene samtykker til adopsjonen eller til fortsatt omsorgsovertakelse	262
14.3.4	Konsekvenser og betydning for andre tiltak	263
14.4	Besøkskontakt etter adopsjon	265
14.5	Kort avsluttende vurdering	268

Kapittel 15 Institusjonsplassering av barn med alvorlige atferdsvansker 270*Randi Sigurdson*

15.1	Innledning	270
15.2	«alvorlige atferdsvansker»	271
15.3	Tvang overfor barn	273
15.3.1	Institusjonsplassering – et inngrep i barns frihetsrettigheter	273
15.3.2	Tvangsdefinisjon som gjelder barn – tilnærmingen i barnevernsloven	274
15.4	Partsrettigheter	275
15.5	Frivillig institusjonsopphold	276
15.5.1	Et krav om samtykke	276
15.5.2	Barn over 15 år	277
15.5.3	Barn under 15 år	277

15.6	Vilkårsstillelse	278
15.6.1	Utgangspunkt	278
15.6.2	To alternativer	279
15.6.3	Konsekvenser av rømning	280
15.7	Tvungent opphold	280
15.7.1	Innledning	280
15.8	Tilleggsvilkårene – konkretisering av hovedvilkåret	
	«alvorlige atferdsvansker»	281
15.8.1	Tilleggsvilkåret «alvorlige eller gjentatte lovbrudd»	281
15.8.2	Tilleggsvilkåret «vedvarende problematisk bruk av rusmidler»	282
15.8.3	Tilleggsvilkåret «annen form for utpreget normløs atferd»	284
15.9	Helhetsvurderingen – et tiltak til barnets beste	285
15.10	Valg av plasseringssted – formålet med institusjonsoppholdet	285
15.11	Evalueringsoppdraget	286
15.12	Refleksjoner	287
15.12.1	Begrepsbruken og dens virkninger	287
15.12.2	Tvang og frivillighet	288
Kapittel 16	Tiltak mens barn bor i institusjon	290
	<i>Randi Sigurdson</i>	
16.1	Innledning	290
16.2	Barns rett til integritetsvern	291
16.3	Krav til institusjonen og tiltakene som gjennomføres	292
16.4	Grensen mellom tiltak som er tvang, og andre tiltak	294
16.5	Forbudte tiltak	296
16.6	Tiltak forankret i omsorgsansvaret	296
16.6.1	Hva er forsvarlig omsorg?	296
16.6.2	Rettighetsbegrensninger av hensyn til barnet selv	297
16.6.3	Ivaretagelse av trygghet og trivsel for alle i institusjonen – husordensregler	300
16.6.4	Milde former for fysisk makt – kortvarig fastholding	301
16.7	Tvang i akutte faresituasjoner	302
16.7.1	Faresituasjonene	302
16.7.2	Bruk av isolasjon	303
16.8	Kroppsvisitasjon og andre undersøkelser	304
16.8.1	Kroppsvisitasjon	304
16.8.2	Undersøkelse av rom og eiendeler samt postforsendelse	306
16.8.3	Beslag	307

16.9	Innskrenkninger i bevegelsesfriheten for barn med alvorlige atferdsvansker	307
16.9.1	Innledning	307
16.9.2	Innskrenkninger i retten til å bevege seg fritt	308
16.9.3	Innskrenkninger i kontakten med omverdenen	309
16.10	Rusmiddeltesting	310
16.11	Enkeltvedtak og tidsbegrensning	311
16.12	Refleksjoner	312
Kapittel 17	Akuttvedtak	314
	<i>Mons Oppedal</i>	
17.1	Om emnet	314
17.1.1	Rettskildebildet	314
17.1.2	Videre fremstilling	315
17.2	Generelt om familiesakene	315
17.2.1	Oversikt	315
17.2.2	Overordnede hensyn og rettigheter	316
17.3	Akuttvedtak om omsorgsovertakelse, § 4-2	317
17.3.1	Vilkår for inngrep	318
17.3.1.1	Krav til faresituasjonen	318
17.3.1.2	Vedtaket må være nødvendig	320
17.3.1.3	Vedtaket må være til barnets beste	322
17.3.2	Oppfølgingen av akuttvedtaket	323
17.3.2.1	Oppfølging knyttet til vedtakets lovlighet og utforming	323
17.3.2.2	Best mulig ivaretagelse av barn og foreldre mens vedtaket består	325
17.3.3	Akuttvedtakets opphør	326
17.4	Akuttvedtak om hjelpetiltak dersom barn er uten omsorg, § 4-1 ..	326
17.4.1	Vilkår for inngrep	327
17.4.1.1	Kravet til fare	327
17.4.1.2	Tilleggsvilkår om nødvendighet	328
17.4.1.3	Vedtaket må være til barnets beste	329
17.4.1.4	Partene må samtykke, eventuelt ikke motsette seg vedtaket	329
17.4.2	Oppfølging av akuttvedtaket	330
17.4.2.1	Oppfølging knyttet til vedtakets lovlighet og utforming	330

17.4.2.2	Best mulig ivaretagelse av barn og foreldre mens akuttvedtaket består	330
17.4.3	Akuttvedtakets opphør	331
17.5	Vedtak om midlertidig flytteforbud, bvl. § 4-3	331
17.5.1	Vilkår for midlertidig flytteforbud	332
17.5.1.1	Farekravet	332
17.5.1.2	Kravet om nødvendighet	332
17.5.1.3	Vedtaket må være til barnets beste	333
17.5.2	Oppfølging av midlertidig flytteforbud	333
17.5.3	Akuttvedtakets opphør	333
17.6	Akuttvedtak om plassering i atferdsinstitusjon, § 4-4	334
17.6.1	Vilkår for inngrep	335
17.6.1.1	Alvorlige atferdsvansker	335
17.6.1.2	Kravet til akutt fare	336
17.6.1.3	Tilleggsvilkår om nødvendighet og barnets beste	337
17.6.2	Oppfølging av akuttvedtaket	338
17.6.3	Akuttvedtakets opphør	339
17.7	Akuttvedtak om plassering i institusjon når det er fare for menneskehandel, § 4-5	339
17.7.1	Vilkår	340
17.7.1.1	Krav til faresituasjonen	340
17.7.1.2	Tilleggsvilkår om nødvendighet, forholdsmessighet og barnets beste	340
17.7.2	Oppfølging av akuttvedtaket	341
17.7.3	Akuttvedtakets opphør	341
17.8	Kontroll og overprøving av akuttvedtak	341
17.8.1	Klage over frivillige akuttvedtak etter bvl. § 4-1	342
17.8.2	Vurdering av om tvangsvedtak skal godkjennes	342
17.8.3	Klage over tvangsvedtak	343
17.9	Avsluttende kommentar	344

DEL 3 SAKSBEHANDLING OG TILSYN 347

Kapittel 18 Forholdet mellom barnevernsloven og forvaltningsloven 349

Mons Oppedal

18.1	Innledning	349
18.2	Særreglene i barnevernsloven	350

18.3	Menneskerettighetenes betydning	354
18.4	Avslutning	355
Kapittel 19 Melding og undersøkelse, herunder partsrettigheter		356
<i>Mons Oppedal</i>		
19.1	Innledning	356
19.2	Bekymringsmeldinger, bvl. § 2-1	357
19.2.1	Hva er en bekymringsmelding?	357
19.2.2	Håndtering av bekymringsmeldinger. Tidsfrister	358
19.2.3	Håndtering av andre henvendelser	358
19.3	Undersøkelser	358
19.3.1	Rett og plikt til å undersøke	358
19.3.2	Undersøkelse av barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov, bvl. § 2-2	359
19.3.3	Undersøkelsesplikten etter fvl. § 17	360
19.3.4	Fremgangsmåter og virkemidler i en undersøkelse	361
19.4	Kontradiksjon, varslingsplikter og innsynsrett	363
19.4.1	Innledning	363
19.5	Reglene i forvaltningsloven og barnevernsloven	364
19.5.1	Bestemmelser om varsling	364
19.5.2	Forvaltningslovens bestemmelser om dokumentinnsyn	365
19.5.3	Barnevernslovens særregler om dokumentinnsyn	366
19.6	EMD-praksis med relevans for varsling og dokumentinnsyn	367
19.7	EMD-praksis sammenholdt med forvaltningslovens og barnevernslovens bestemmelser	368
19.7.1	Innsyn for barn som ikke er parter	369
19.8	Vedtak, begrunnelse for og underretning om vedtak	370
19.8.1	Partsrettigheter i tilknytning til enkeltvedtak	370
19.8.2	Regler som supplerer bestemmelsene om enkeltvedtak	371
19.9	Avslutning	372
Kapittel 20 Taushetspliktreglene		373
<i>Elisabeth Gording Stang</i>		
20.1	Innledning	373
20.2	Meldeplikt til barnevernstjenesten	374
20.3	Pålegg om å gi opplysninger til barnevernstjenesten	378
20.4	Barnevernstjenestens taushetsplikt og unntak fra den	379
20.4.1	Taushetsplikten	379
20.4.2	Unntak: samtykke	380

20.4.3	Unntak: anonymisering	381
20.4.4	Unntak: opplysningsrett til andre forvaltningsorganer . . .	381
20.4.5	Unntak: «samme organ eller etat»	382
20.5	Barnevernets opplysningsplikt til andre instanser	382
20.6	Avsluttende kommentarer	383
Kapittel 21 Barns prosessuelle rettigheter i egen sak		385
<i>Mons Oppedal</i>		
21.1	Innledning	385
21.2	Hvilke barn er parter i barnevernssaker?	386
21.2.1	Normalordningen etter tvisteloven og forvaltningsloven . .	386
21.3	Egne regler i barnevernssaker	387
21.3.1	Barn som får status som part	387
21.3.2	Særlige regler om barn på barnevernsinstitusjon?	389
21.3.3	Situasjonen for barn som ikke er parter	390
21.4	Menneskerettighetene sett i forhold til partsreglene i barnevernsloven	391
21.4.1	Innholdet i barns partsrettigheter etter EMK art. 6 og 8 . .	391
21.4.2	Ivaretagelsen av barnets rett i saker som kommer opp for barneverns- og helsenemnda	393
21.4.3	Ivaretagelsen av barnets rett i saker som ikke kommer opp for barneverns- og helsenemnda	394
21.5	Barns rett til å klage over brudd på EMK	396
21.5.1	Klage til EMD, EMK art. 34	396
21.5.2	Prøvningsrett ved en nasjonal myndighet, EMK art. 13 . .	398
21.6	Klageordningen i tilknytning til barnekonvensjonen	401
21.7	Avslutning	402
Kapittel 22 Saksbehandlingen i barneverns- og helsenemnda		404
<i>Christian B. Sørensen</i>		
22.1	Innledning	404
22.2	Kort historikk	405
22.3	Betydningen av menneskerettighetene	407
22.3.1	Oversikt	407
22.3.2	Retten til rettferdig rettergang	407
22.3.3	Retten til familieliv	408
22.3.4	Barnets beste	410
22.3.5	Retten til rettslig prøving av frihetsberøvelse	412
22.4	Barneverns- og helsenemndas sammensetning og kompetanse	413

22.4.1	Sammensetning – personell kompetanse	413
22.4.2	Kompetanse/myndighet	414
22.4.3	Forening av saker	416
22.5	Ordinær behandling	417
22.5.1	Utgangspunkter – forhandlingsmøte, frister og lukkede dører	417
22.5.2	Hel eller delvis forenklet behandling	418
22.6	Samtaleprosess	419
22.6.1	Innledning	419
22.6.2	Nærmere om vilkårene	420
22.6.3	Noen betraktninger om samtaleprosess og menneskerettighetene	421
22.7	Saksbehandlingen i akuttsaker og midlertidig flytteforbud	423
22.7.1	Nemndas to funksjoner	423
22.6.2	Legalitetskontroll	423
22.6.3	Klage på akuttvedtak	423
22.8	Sakens parter	424
22.8.1	Kort om partsrettigheter i nemndsbehandlingen	424
22.8.2	Partsstatus for barn	425
22.8.3	Partsstatus for foreldre og andre berørte privatpersoner	427
22.9	Barnets medvirkning	430
22.9.1	Presisering av tema	430
22.9.2	Barnets mening om høringsform	430
22.9.3	Nemndas avgjørelse av hvordan barn skal høres	432
22.9.4	Orientering om nemndas avgjørelse	434
22.10	Avgjørelsesgrunnlag og begrunnelse av vedtak	435
22.10.1	Hovedprinsippene for saksbehandling i nemnda	435
22.10.2	Nærmere om krav til et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag	436
22.10.3	Barneverns- og helsenemndas vedtak – krav til begrunnelse	437
22.11	Rettslig overprøving	439
Kapittel 23 Tilsyn med barnevernstjenesten		442
<i>Randi Sigurdson</i>		
23.1	Innledning	442
23.2	Formålet med tilsyn	443
23.3	Tilsyn med barnevernstjenesten	444
23.4	Tilsynsobjektene	445
23.5	Internkontrollen	446

23.6	Tilsyn fra statsforvalter og Statens helsetilsyn	447
23.6.1	Noen utgangspunkter	447
23.6.2	Tilsyn fra statsforvalteren	448
23.6.3	Tilsyn fra Statens helsetilsyn	449
23.6.4	Tilsyn fra andre offentlige etater	450
23.7	Tilsyn med barn i fosterhjem	451
23.8	Tilsyn med barn i institusjoner og sentre for foreldre og barn	452
23.9	Reaksjoner fra tilsynsmyndighetene	453

DEL 4 SAMARBEID MELLOM BARNEVERNSTJENESTEN OG ANDRE INSTANSER 455

Kapittel 24 Et organisasjonsperspektiv på barnevernet og dets samarbeidspartnere 457

Ragnhild Collin-Hansen

24.1	Innledning	457
24.2	Barnevernets inngang til samarbeid med andre instanser	458
24.3	Reguleringen av samarbeid etter tjenestereformen	458
24.4	Utfordringer i tverrsektorielt samarbeid – bakgrunnen for velferdsreformen	459
24.5	Den nye strategien for barn i familier med vedvarende lav inntekt. Strategi for like muligheter i oppveksten	460
24.6	Kunnskap om samarbeid	460
24.7	Direktoratenes eget arbeid	461
24.7.1	Varige strukturer	462
24.7.2	Samarbeid under nye betingelser	462

Kapittel 25 Samarbeid mellom barnevernet og barnehagen/skolen 464

Ragnhild Collin-Hansen

25.1	Innledning	464
25.2	Rettskildene	466
25.3	Opplæringssystemet	469
25.3.1	Strukturen – skole og barnehage	469
25.3.2	Skolens og barnehagens plass i kommunenes forebyggende arbeid	470
25.3.3	Barnehagen og skolen i barns hverdagsliv – skolens ordinære tiltak	471

25.3.4	Skolens og barnehagens ansvar for det psykososiale miljøet	472
25.4	Barnehagens og skolens årvåkenhetsplikt og meldeplikt til barnevernet	472
25.4.1	Kompetansestyrking i barnehage- og grunnskolelærerutdanningene	473
25.5	Barnehagens og skolens meldeplikt til barnevernet	474
25.5.1	Bestemmelsene	474
25.5.2	Nærmere om barnehagens meldeplikt til barnevernet	475
25.5.3	Nærmere om skolens meldeplikt	476
25.5.4	Avvergeplikt	478
25.6	Barnevernets oppfølging av enkeltsaker	478
25.6.1	Mottak og vurdering av en melding	478
25.6.2	Barnevernets undersøkelse	479
25.6.3	Hjelpetiltak i hjemmet og oppfølging	480
25.6.4	Når barnet plasseres utenfor hjemmet	482
25.6.5	Unge i videregående skole	483
25.6.6	Samarbeid under ettervern	483
25.7	Avsluttende bemerkninger	484
Kapittel 26 Retten til nødvendig helsehjelp for barn med barnevernstiltak . .		486
<i>Randi Sigurdson</i>		
26.1	Innledning	486
26.2	Barns situasjon og behov	487
26.3	Særlig om omsorg og behandling	489
26.4	Barns rett til nødvendig helsehjelp	490
26.5	Foreldreansvaret når barn trenger helsehjelp	492
26.6	Barnevern og helsetjenesten – to atskilte sektorer i velferdsforvaltningen	494
26.6.1	Oversikt	494
26.6.2	Krav til samarbeid	495
Kapittel 27 Samarbeidet mellom barnevern og NAV		497
<i>Julia Köhler-Olsen</i>		
27.1	Innledning	497
27.2	Samarbeidet mellom NAV og barnevernet	498
27.3	Kort om NAV	499
27.4	Rettslig regulert samarbeidsplikt	499

27.4.1	Kommunens ansvar for og rolle i samarbeid og samordning	499
27.4.2	Lovfestet samarbeid og samordning mellom NAV og barnevernstjenesten	502
27.4.3	Barnets rett til medvirkning og privatliv	504
27.5	Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier	505
27.5.1	HOLF-prosjektet	505
27.5.2	Samarbeid med barnevernet	505
27.5.3	Barnets medvirkning	507
27.6	Ettervern og samarbeid mellom barnevernet og NAV	509
27.6.1	Ettervern etter barnevernsloven	509
27.6.2	Landsomfattende tilsyn om ettervern og samarbeid	509
27.6.3	Samarbeid mellom barnevernstjenestene og NAV-kontorene	510
27.6.4	Ungdommenes og de unge voksnes medvirkning	511
27.7	Avsluttende betraktninger	512
Kapittel 28 Samarbeid mellom barnevern og politi		514
<i>Elisabeth Gording Stang</i>		
28.1	Innledning	514
28.2	Etatenes ulike samfunnsoppdrag og roller	515
28.3	Rettslig regulering av samarbeidet	516
28.4	Politiets plikt og rett til å varsle barnevernet	518
28.5	Barnevernstjenestens plikt og rett til å gjennomføre undersøkelse	520
28.6	Barnevernstjenestens plikt og rett til å varsle politiet	521
28.7	Tilrettelagte avhør av barn på barnehus	523
28.8	Avsluttende kommentar	525
Kapittel 29 Barnevernstjenesten og strafferettssystemet		527
<i>Karsten Brynildsrud</i>		
29.1	Innledning	527
29.2	Rettskildene	527
29.3	Kort om rettsutviklingen	528
29.4	Barns strafferettslige stilling	530
29.5	Betydningen av menneskerettighetene og barnevernslovens overordnede verdigrunnlag	530
29.5.1	Menneskerettigheter for barn i konflikt med loven	530
29.5.2	Barnevernslovens formål og barnets beste	531
29.5.3	Barnets rett til nødvendige tiltak etter barnevernsloven	532

29.5.4	Barnets rett til å bli hørt og barnets rett til medvirkning i egen sak	532
29.6	Barnevernstjenestens ansvar ved etterforskning og avhør av barn . .	533
29.6.1	Grunnlaget for etterforskning mot barn	533
29.6.2	Politiets plikt til å underrette barnevernstjenesten om etterforskning mot barn	534
29.6.3	Politiets plikt til å informere barnevernstjenesten om avhør av barn	535
29.6.4	Barnevernstjenestens deltakelse i avhør av barn etter påtaleinstruksen	535
29.6.5	En rettspolitisk kommentar	536
29.7	Påtalemyndighetens rett til å overføre en ferdig etterforsket sak mot barn under 15 år til barnevernstjenesten	537
29.7.1	Formålet med overføring av saken	537
29.7.2	Barnevernets oppfølging av saken	538
29.7.3	Forholdet til uskyldspresumsjonen	538
29.7.4	En rettspolitisk kommentar	539
29.8	Barnevernstjenestens plikt til å delta i fengslingsmøter	539
29.8.1	Formålet med møteplikt for barnevernstjenesten	540
29.8.2	Hva skal og kan barnevernstjenesten uttale seg om i fengslingsmøtene?	540
29.8.3	Plassering i barnevernstiltak som varetektssurrogat	541
29.9	Barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av barn som varetektsfengsles eller soner straff i fengsel	543
29.9.1	Forholdet mellom barnevernstjenesten og kriminalomsorgen når barn fengsles	543
29.9.2	Barnevernstjenestens plikt til deltakelse i planlegging av tiltak etter løslatelse	544
29.9.3	Sammenheng med ettervernstiltak	545
29.9.4	Hvilken kommune har ansvaret for oppfølgingen?	546
29.9.5	Alternativ straffegjennomføring i barnevernsinstitusjon . .	546
29.10	Barnevernstjenestens ansvar ved ungdomsoppfølging og ungdomsstraff	547
29.10.1	Hva er ungdomsoppfølging og ungdomsstraff?	547
29.10.2	Gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff	548
29.10.3	Nærmere om barnevernets rolle i gjennomføringen	548
29.11	Noen avsluttende rettspolitiske kommentarer til forholdet mellom barnevernsloven og strafferetten	551

Kapittel 30 Barnevern over landegrensene	552
<i>Julia Köhler-Olsen</i>	
30.1 Innledning	552
30.2 Relevante rettskilder	553
30.2.1 Barnevernsloven	553
30.2.2 Haagkonvensjonen 1996	553
30.2.3 Saker hvor den andre staten ikke er part i Haagkonvensjonen 1996	555
30.3 Barnevernets jurisdiksjon i saker der barnet befinner seg i et annet land	556
30.3.1 Barnevernslovens virkeområde i saker der barnet befinner seg i et annet land	556
30.3.1.1 Generelt	556
30.3.1.2 Kan lovlig utreise resultere i ulovlig tilbakehold av barnet?	557
30.4 Barnevernets prosessuelle rammer i og utenfor Haagkonvensjonens samarbeidsregler	559
30.5 Barnevernets jurisdiksjon når barnet befinner seg i Norge	560
30.5.1 Barnevernslovens virkeområde i saker der barnet befinner seg i Norge	560
30.5.2 Barnevernets prosessuelle rammer i og utenfor Haagkonvensjonens samarbeidsregler	561
30.5.3 Plassering av barn over landegrenser mellom konvensjonsstater som hjelpetiltak	562
30.6 Barnebortføring i barnevernssaker	564
30.7 Avslutning	565
Litteratur	566
Lover	576
Forskrifter	592
Dommer, kjennelser og nemndsvedtak	596
Forarbeider, NOU-er og stortingsmeldinger	599
Rundskriv og retningslinjer	603
Andre offentlige dokumenter	604

Internasjonale konvensjoner mv.	607
Generelle kommentarer fra FNs barnekomité mv.	608
Dommer fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen	609
Nettsider	613
Stikkordregister	616
Forfattere	628